

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

תוכן

- א. ביצה שיצאה רובה מערב יום טוב וחזרה מותרת לאכלה ביום טוב.....1
- ב. השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב.....1
- ג. בדק בקנה של תרנגולין מערב יום טוב ... ולמחר השכים ומצא בה ביצה מותרת ... יצתה רובה וחזרה הואי ... ביצה אסורה ... בדספנא מארעא.....3
- ד. האי תומא שחיקא סכנתא לגלויא.....5
- ה. השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר ושפך את דמו וכסהו בעפר..6

דף ז.

א. ביצה שיצאה רובה מערב יום טוב וחזרה מותרת לאכלה ביום טוב

ביצה שיצאה רובה ממעי אמה¹ וחזרה למעי אמה מערב יום טוב, ואח"כ נולדה כולה ביום טוב מותרת באכילה בו ביום, שמכיון שיצאה רובה מערב יום טוב הרי היא כאילו כבר נולדה כולה מערב יום טוב.

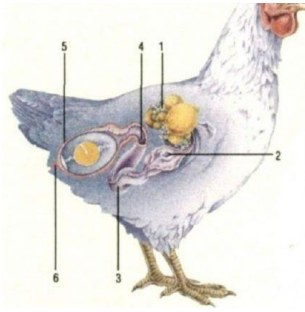
לפיכך אם מצא ביצה קודם עלות השחר, גם כשאין תרנגול זכר באזור, הביצה מותרת שאנו תולין לומר שבערב יום טוב נולדה ביום, שהרי אף הביצים הנולדים בלא תרנגול רוב הפעמים דרכן להולד ביום, וזה שמצא הביצה קודם אור היום מן הסתם נולדה מערב יום טוב.

ב. השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב

¹ שו"ע ונו"כ תריג ו

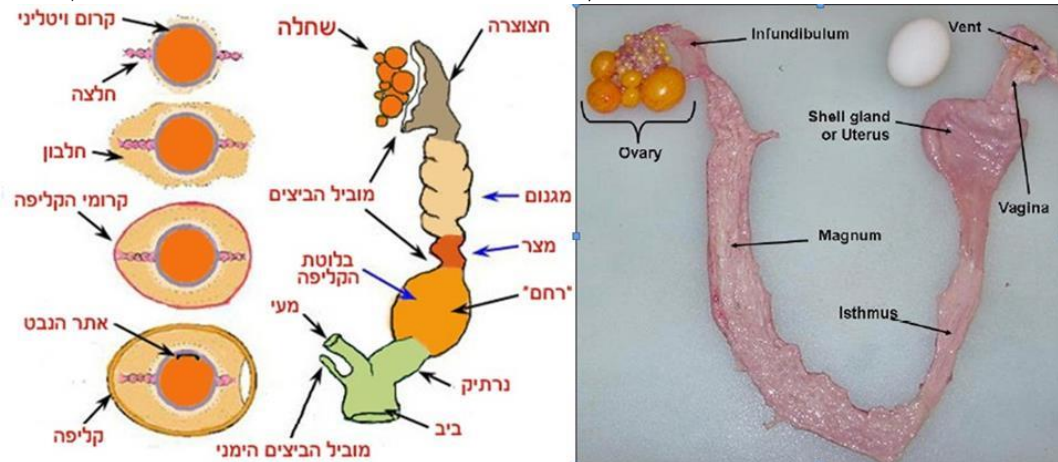
הלכות הדף היומי

מסכת ביצה

ביצים הנמצאים בעופות לאחר שחימתם², אם הם גמורות ברמה כזו שיש להם גם חלבון וחלמון, י"א³ מותר לבשלם ולאכלם עם חלב. וזאת אע"פ שהם מעורות בגידים כלומר שתלויין בבשר השדרה⁴ ויש בהם גידים אדומים. וי"א⁵ שלכתחלה אין לאכול בחלב אפילו אותן שנגמרו בחלמון וחלבון וקליפתן רכה עדיין, אפילו אינן מעורות. וכבר נהגו הנשים איסור לאכול ביצים הנמצאות בעופות עם חלב. אפי' נגמרו

² להלן תיאור מלא על דרך התהוות וגדילת הביצה: א. בשחלה 'אשכול' שבנקבת העוף מתבשלים וגדלים בזה אחר זה חלמונים ובתוכם נמצא העובר. ב. בגמר שלב ההבשלה מתנתק החלמון מהשחלה ונכנס לצינור הביצים, בשלב הראשון הוא מגיע אל ה'משפך', בו יש כיסי זרע שבהם נאגרים תאי זרע במשך שבועות, ועי"כ מתרחשת ההפריה. ג. לאחר מכן הוא עובר אל ה'מגנום', בו נוצר החלבון העוטף את חלמון, באזור זה נוצרים גם סיבי חלבון המקבעים את החלמון במרכז הביצה. ד. הביצה, שמכילה כעת חלמון וחלבון עוברת אל ה'מציצר', בו נוצרים שני קרום-קרום פנימי של הביצה וקרום חיצוני יותר של הקליפה. ה. הביצה ממשיכה אל ה'רחם', שם תופחת ע"י מים, וכן שם נוצרת הקליפה ע"י שקיעת מלחי סידן הימצא מחסור בסידן – לא יתקיים ביוץ כלל מלכתחילה. הקליפה מגינה על העובר בפני התייבשות ומאפשרת חילוף גזים עם סביבתו. ו. הביצה עוברת אל ה'נרתיק' ושוהה שם עד להטלתה דרך הביב

³ דעת המחבר יו"ד פז ה' ויש ארבע שיטות בראשונים מובא בב"י רש"י מפרש שביצים גמורות היינו שהחלמון נגמר אע"פ שהחלבון אינו גמור, ובכ"ה"ג השיב כבר ביצה גמורה וא"צ מליחה ואף מותר לבשלם בחלב. וכ"ה דעת הרשב"ם. הרשב"א (ת"ה הקצור בית ג' שער ד' פד:) כתב דכל שיש בה חלבון וחלמון, אפילו שמעורות בגידין, הוי ביצה גמורה ואין צריך מליחה ואף מותר לבשלם בחלב. אבל אם אין לה אלא חלמון, אפילו שמעורות הוא ואסור לאכלה בחלב וה"ה דבעי מליחה. וכ"ה דעת הרא"ש והר"ן. והיש אומרים ברשב"א ס"ל דרק אם הקליפה הקשה מתקשית, והיינו הקליפה החיצונית הוי ביצה גמורה, אבל קודם לזה, חשיבא כבשר וצריך למולחם וכן אסור לאוכלם עם חלב. וה"ר יהונתן פירש דאפילו בלא קליפה דקה החיצונה מותר, והוא שנעקרו מן האשכול. אבל אם עדיין תלויים באשכול הר"ז אסור.

⁴ יד יהודה שם ספיה"א ס"ק ו

⁵ ש"ך שם ס"ק י כדעת רשב"ם והמרדכי והאגודה פ' קמא דביצה והשערים סי' ע"ו ואו"ה ומהרא"י בהגהת ש"ד.

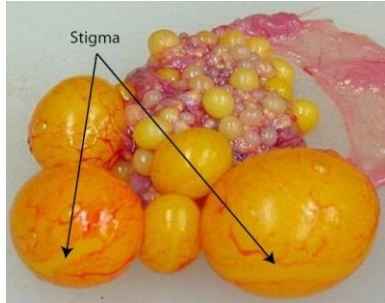
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת ביצה

לגמרי וגם הקליפה חיצונית קשה לגמרי. ובמקום שאין מנהג אין לחוש לזה כלל⁶.

בדיעבד אם נגמרו בחלמו וחלבון, אם נתבשלו עם חלב מותר. אך אם הן מעורות אפי' בדיעבד אסור. ובמקום הפסד מרובה אם לא נגמר אלא החלמון והן מעורות, יש להקל⁷.

ביצים שאין להם אלא חלמון בלבד, לכו"ע⁸ אסור לבשלם ולאכלם בחלב, וזאת אע"פ שאינן מעורות בגידים. וגם אסור לאכלם ביחד עם חלב אפילו בלא בישול.

ביצים שאין להם אלא חלמון בלבד, אם אוכלם בפני עצמם, אין צריך המתנת זמן כדי לשתות חלב⁹.

ג. בדק בקנה של תרנגולין מערב יום טוב ... ולמחר השנים ומצא בה ביצה מותרת ... יצתה רובה וחזרה הואי ... ביצה אסורה ... בדספנא מארעא

מכיון שביצה שיצאה רובה ממעי אמה¹⁰ וחזרה למעי אמה מערב יום טוב מותרת באכילה בו ביום כנזכר, לפיכך אפילו בדק כלול בקינה של תרנגולת ערב יום טוב סמוך לחשכה, ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים קודם עלות

⁶ ועיי' בבית הילל סוף סק"ד שכ' שראוי לנהוג כן עיין שם ומבואר מדבריו דגם במקום שאין המנהג ידוע בזה יש להם לנהוג להחמיר אמנם יעיון במנח"י כלל ע' סק"ב שהעלה דהיכא דליכא מנהג ידוע אין מקום להחמיר בזה כלל עיין שם

⁷ ש"ך שם דכדאי הם רש"י ותוס' והרא"ש והמור ור' ירוחם לסמוך עליהם בכה"ג וכן פסק החכ"א (כלל מ' סעיף ה')

⁸ שו"ע ונו"כ שם

⁹ ש"ך שם ס"ק יג ועפר"ח סק"י ובפרי תואר ס"ק י"ג שהשיגו על הש"ך וכ' דכל שאינם גמורות אסור לאכול אחריהם חלב עיין שם ועיי' ביד יהודה בפיה"א סק"ח שכ' דהעיקר לדינא כהש"ך ואף שלא נגמר עדיין החלמון לגמרי מותר לאכול אחריהן חלב, ועיין ביד יהודה (פי' הקצר ס"ק י"ח) כתב המעם דהנה בטעם הדין שצריך המתנה בין בשר לחלב, נתבאר בריש סימן פ"ט ב' מעמים. דיש ראשונים (רש"י) שכתבו המעם מפני שמעם הבשר נמשך בפיו. ויש שפירשו (הרמב"ם) המעם משום דחיישינן שנשאר בשר בין השיניים. ובביצה אע"פ שלא נגמר עדיין לא שייכי שני המעמים, דאין הביצה מושכת מעם בפה, וגם מחמת רכותה, אינה נתחבת בין השיניים. אבל הגר"א (ס"ק י"ב) כתב מעם אחר וז"ל כיון דבשר עוף בחלב דרבנן עכ"ל. ועוד מעם פירש הגר"א (שם) על פי התוס' (חולין קד:) דאף בשר עוף ממש מותר לאכול אחריו נבינה, ואפילו אם בבשר עוף גופיה מחמירים, מ"מ הקילו בכהאי גוונא.

¹⁰ שו"ע ונו"כ תריג ו

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

השחר ומצא בה ביצה מותרת, שתרנגולת אינה יולדת כלל בלילה ובודאי יצאה רובה ממעי אמה בערב יום טוב ביום, ואח"כ חזרה למעי אמה ולפיכך לא מצא כלום כשבדק.

במה דברים אמורים כשיש תרנגול זכר תוך ששים בתים למקום התרנגולת, ואין מפסיק ביניהם נהר שאין בו גשר, שמכיון שיכולה לבא אצל התרנגול בודאי ביצה זו מהתרנגול היא, וביצה הנולדת מחמת תרנגול אינה נולדת אלא ביום.

אבל אם אין תרנגול זכר תוך ששים בתים למקום התרנגולת או שמפסיק ביניהם נהר שאין בו גשר, בענין שאין דרך התרנגולת לבא אצל התרנגול, ואז דרכה להתעפר בעפר להתחמם ולילד ביצים וביצים הללו אף שרוב הפעמים דרכן להולד ביום, מכל מקום פעמים שהן נולדין אף בלילה, לפיכך אם בדק מערב יום טוב ולא מצא בה ביצה יש לחוש שמא נולדה בלילה¹¹.

אם לא בדק מערב יום טוב את הלול, ומצא ביצה קודם עלות השחר, אף על פי שאינה יכולה לבא אצל התרנגול, הביצה מותרת שאנו תולין לומר שבערב יום טוב נולדה ביום, שהרי אף הביצים הנולדים בלא תרנגול רוב הפעמים דרכן להולד ביום, וזה שמצא הביצה קודם אור היום מן הסתם נולדה מערב יום טוב.

לפיכך מותר ליקח ביצים מן הנכרי בליל יום טוב ראשון, שמן הסתם נולדו מערב יום טוב, וכן הדין בליל יום טוב שני של גליות שהביצה שנולדה ביום טוב ראשון מותרת ביום טוב שני,

אבל ביצים הניקחין מנכרי בליל יום טוב שני של ראש השנה, וכן בליל יום טוב שלאחר השבת אסורות שמא נולדו ביום שלפני לילה זה.

¹¹ ואין אנו תולין לומר שיצאה רובה מערב יום טוב וחזרה לפי שהוא דבר שאינו מצוי ואף על פי שלידתה בלילה הוא ג"כ דבר שאינו מצוי מכל מקום מידי ספק לא יצאנו שמא נולדה בליל יום טוב ואף על פי שהוא ספק דברי סופרים מכל מקום כיון שהוא דבר שיש לו מתירין החמירו בו חכמים אפילו נתערבה באחרות כמו שנתבאר למעלה דף נ:

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

נכרי המביא ביצים ביום טוב ראשון ומסיח לפי תומו ואומר שנולדו מערב יום טוב, מותר לסמוך עליו באיסור זה שהוא דרבנן¹². לפיכך אם הביא ביצים ביום טוב ראשון שחל להיות אחר השבת, שאיסורה מן התורה, אין סומכין על הנכרי שמסיח לפי תומו¹³.

בזמננו שמצויים הרבה ביצים למכור ומביאים הרבה בבת אחת, ואפילו אם הולך לבית הנכרי¹⁴, ודאי רוב הביצים שמביאין למכור הן הנולדים מאתמול, לפיכך אף ביום טוב ראשון שאחר השבת אין בביצים אלו איסור מן התורה¹⁵.

וכל זה כשהנכרי אינו יודע שביצה שנולדה היום אסורה לישראל, אבל אם הוא יודע מזה אין סומכין עליו¹⁶, אף על פי שהוא מסיח לפי תומו. דשמא הוא מערים כדי שיקחו ממנו.

אבל אם הביצים הן של הישראל¹⁷ ונכרי מסיח לפי תומו ואומר שנולדו מערב יום טוב או מערב שבת, אף על פי שהוא יודע שביצה שנולדה היום אסורה לישראל, מכל מקום כיון שלנכרי בעצמו אין מגיע שום תועלת ממה שישקר. מותר לסמוך עליו כיון שהוא מסיח לפי תומו, אבל אם שואלין אותו אימתי נולדה כיון שהוא יודע שרוצים לסמוך על אמירתו, חוששין שמא ישקר.

דף ז:

ד. האי תומא שחיקא סכנתא לגלויא

אף שבכלל¹⁸ מי פירות אין סכנה של גלוי, רק במים יין דבש וחלב כמבואר בסוכה דף נ. השום שנתרסק ואבטיח שנחתך ונתגלה אסור, אבל שום שלם וכן כל כיוצא בו דבר יבש שאין בו ליחה נוטל מקום הנקור אם יש, ואוכל השאר.

¹² לפי שאיסור ביצה שנולדה ביום טוב אינו אלא מדברי סופרים ובכל איסורי דברי סופרים סומכין על נכרי מסיח לפי תומו כמ"ש ביו"ד סי' ס"ט, וגם לא איתחזק איסורא ועיין באליה רבה שכתב דמכל מקום יש להקל בעניננו מטעם שמגרע כחו במה שאומר שנולדו מאתמול, וגם דרוב ביצים של המוכרים הם מה שנולדו מאתמול. שער הציון שם ס"ק כו

¹³ אבל יום טוב שחל להיות אחר השבת אפילו הוא יום טוב שני של ראש השנה כיון שאינו אלא מדברי סופרים מותר לסמוך על הנכרי מסיח לפי תומו. מ"ב שם לב

¹⁴ שער הציון שם ס"ק לא

¹⁵ שאנו אומרים כל דפריש מרובא פריש ומן הסתם הן מהנולדים מאתמול בשבת ואין כאן איסור אלא מדברי סופרים כמ"ש למעלה לפיכך אם הנכרי הוא מסיח לפי תומו ואומר שמערב שבת נולדו מותר לסמוך עליו.

מ"ב שם לא

¹⁶ מ"ב שם כה

¹⁷ מ"ב שם

¹⁸ פר"ה יו"ד קמז

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת ביצה

בימינו, שאין הנחשים מצויים בינינו, אין לחוש משום גילוי, ומותר לכתחילה לשתות ממשקאות אלו שהיו מגולים¹⁹. ויש שכתבו²⁰ שמכל מקום שומר נפשו ירחק מהם²¹. ואם נשמר במקרה יש להקל²².

ה. השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר ושפך את דמו וכסהו בעפר

השוחט היה²³ או עוף מצות עשה לכסות את דם השחיטה שנאמר (ויקרא יז פסוק יג) וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֵצוּד צִיד הַחַיָּה או עוף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכָסְהוּ בְּעֶפֶר.

וצריך להכין עפר כדי לכסות בו ומלבד העפר שצריך לכסות בו את הדם מלמעלה, צריך להכין עפר תיחוח, שעליו ישחוט את החיה או העוף, שיהיה מונח תחת דם השחיטה²⁴, ואם מצא עפר מוכן צריך להזמינו בפה, או יזמינו בידו²⁵, ויש אומרים²⁶ שאינו צריך. אך העפר שמלמעלה לכו"ע צריך לתת לשם כיסוי²⁷.

¹⁹ שו"ע ונו"כ יו"ד קמז א

²⁰ של"ה ח"א שער האותיות; פאת השלחן סי' ב ס"ק לב בשם הגר"א שהיה נוהג בכל דיני גילוי, מחמת שיש עוד טעמים נסתרים, ועי' ס' ארהות היים צוואת ר"א הגדול סי' סב ובפ"ה הגרנ"ה מאיזביצא שם בענין שתיית מים מגולים בלילה.

²¹ וכן בפר"ח סי' קמז ועי"ש שסידר את כל פרטי דיני הגילוי

²² שו"ת ציץ אליעזר חלק כב סימן מא

²³ שו"ע ונו"כ יו"ד כח ה

²⁴ כתיב בעפר משמע שיהא עמוף בעפר מ"ו. ועפר דלמטה צריך שיהא כמו עפר דלמעלה בכל הלכותיו דבר שמצמיח או שיהא נקרא עפר. משב"ז שם ו

²⁵ ש"ך ופמ"ג בשפ"ד שם יב, והוא דעת רש"י בפרק השוחט דף ל"א. ד"ה דמוזין ליה ועיין צבי לצדיק שם "נראה לי אפילו אי מצות אין צריכות כוונה, דווקא בתוקע לשיר דעל כל פנים עשה מעשה התקיעה, אבל כאן שהתורה אמרה בעפר והוא לא נתן עפר למטה ולא עשה מעשה, משום הכי צריך כוונה והזמנה.

²⁶ הרשב"א שם שכתב על רש"י שם בהידושויו [ד"ה דמוזנין] שאינו מחוור דעפר כיסוי אינו צריך זימון בפה, וכן דעת הרא"ש [פרק ב סימן ח] והתוספות [פג, ב ד"ה צריך] ורבינו ירוחם [נתיב טו אות ה קכא, א] וכתב הכסף משנה [יד] שכן נראה דעת הרמב"ם וכן עיקר. פרי"ח שם יג אך מש"ך שם וחי' רע"א משמע שהעיקר כרש"י

²⁷ ש"ך שם. ובדיעבד ודאי כשר. ואם חזר ונתגלה חייב לכסות שהרי זה ככיסתו הרוח ואם לא נתן העפר מלמטה אינו מחוייב לכסות אבל מ"מ אם חזר ונתגלה חייב לכסות. וכן אם מצא עפר תיחוח ושחט עליה דלא קיים מצות כיסוי, ואם נתגלה כיון דדם מגולה חיוב עליו. חי' רע"א ואם שחט ע"ג העפר המונח כבר ולא הזמינו בפה ועדיין לא כיסה מלמעלה יש להחמיר היכא דאפשר לגרר הדם וליתנו לתוך עפר שהזמינו ולכסותו בברכה אבל אם כבר כיסה מלמעלה פטור. אבל כשלא נבלע הדם צריך לגלותו ולגררו וליתן עפר למטה ולמעלה ואינו מברך. דרכ"ת שם מד משמ"ח ותבו"ש ומנחה"ב

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ופשוט²⁸ הוא שאסור לברך על השחיטה עד שיראה מקודם שיש לו עפר במה לכסות. ואף אם יש לו עפר רק שאינו לפניו ויביאו לו, לא יברך על סמך זה ברכת השחיטה, שמא יצטרך להמתין הרבה בין ברכת השחיטה להשחיטה, ויפסיק בדברים אחרים ויצטרך לברך שנית לבטלה.

²⁸ דרכ"ת שם לט בשם מנחת הזבח